

Ooievaars *in Vlaanderen*

- › HOE OOIEVAARS VOLGEN
- › OOIEVAARS BROEDEND IN VLAANDEREN
- › VLAAMSE LINK MET SPANJE

“Ooievaars zonder Grenzen”

[COLOFON]

Deze folder is een uitgave van het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap – AMINAL in samenwerking met Natuurpunt, Dierenpark Planckendael en Natuurcentrum 'Het Zwin'. De folder bespreekt de resultaten van het project 'Ooievaars zonder Grenzen'. Juni 2003.

AUTEUR:

Wim Van den Bossche
(Natuurpunt)

LEESCOMITÉ:

Marleen Huyghe
(Dierenpark Planckendael),
Kris Struyf
(Natuurcentrum 'Het Zwin'),
Linda Van Elsacker
(Zoo Antwerpen),
Nico Verwimp
(AMINAL – afdeling Natuur).

FOTO'S:

Wim Van den Bossche,
Paul Durinck
(Natuurpunt),
Kris Struyf
(Natuurcentrum 'Het Zwin')

VORMGEVING:

Kevin Vanden Neucker

DRUK:

Drukkerij Van de Maele,
Geraardsbergen.

V.U.:

Jean-Pierre Heirman
Directeur-generaal AMINAL
Koning Albert II laan 20
bus 8
1000 Brussel

WETTELIJK DEPOT:

D/2003/3241/175

Inhoud

EEN KORTE VOORSTELLING 4

BROEDENDE OOIEVAARS 6

EEN DRUK LEVEN 8

OP TREK 10

GEVAARLIJK BESTAAN 12

'Ooievaars zonder Grenzen'

Wegens onze interesse en inzet voor het behoud van de ooievaar als soort enerzijds en voor zijn biotoop anderzijds, hebben Natuurpunt, Dierenpark Planckendael, Natuurcentrum 'Het Zwin' en het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, AMINAL, gezamenlijk een educatief, wetenschappelijk project opgezet.

Met de ooievaar als 'ambassadeur voor natuurbehoud' willen we zoveel mogelijk mensen kennis laten maken met sleutelbegrippen in het natuurbehoud: bedreiging, beheer, internationale samenwerking, duurzame (natuur)ontwikkeling. Meer kennis leidt immers tot meer inzicht, begrip en inzet.

Als we de ooievaar in Vlaanderen willen houden als broedvogel, moeten we -na de geslaagde reïntroductie- daadwerkelijk verder werken aan de ontwikkeling en uitbreiding van voedsel- en broedgebieden. In het kader van het project hebben we ooievaars uitgerust met satellietzenders en plaatsten we nestplatforms in potentiële broedgebieden.

Op educatief vlak werkten we allerlei initiatieven uit zoals de ooievaars website <http://www.ooievaars.vlaanderen.be>, een educatief pakket voor 12-14 jarigen, een ooievaarspad in de Beneden Dijlevallei, een educatieve kleuterwandeling in Planckendael "op trektocht met de ooievaar", deelname aan het wetenschapsfeest in 2002, tentoonstellingen in Dierenpark Planckendael en Natuurcentrum 'Het Zwin' en vele artikels in tijdschriften en de media.

De ooievaar

De witte ooievaar of kortweg ooievaar (*Ciconia ciconia*) hoort samen met 18 andere soorten tot de ooievaars-familie. In België komt naast de ooievaar ook de zwarte ooievaar tot broeden. De ooievaar houdt van open

gebieden en voedt zich met allerlei talrijk voorkomende prooien zoals regenwormen, muizen, grote insecten, kikkers en mollen. De ooievaar bouwt zijn nest graag in de nabijheid van mensen.

De zwarte ooievaar heeft als hoofdvoedsel levende vis en bouwt zijn nest in bomen in grote boscomplexen.

Het hoofdpersonage: de ooievaar

grootte : 1 m

gewicht: 3 tot 5 kg

vleugelspanwijdte : 150 tot 170 cm

brede zweefvleugels

rode, dolkvormige snavel

rode, hoge steltpoten met restjes van zwemvliezen

witte dekveren

zwarte grote en kleine slagpennen

stuitklier

maximum leeftijd : rond de 30 jaar

mannetjes zijn iets groter dan vrouwtjes en hebben dus een langere snavel, poten, vleugel en zijn iets zwaarder.

Hoe volg je een ooievaar?

Reeds meer dan honderd jaar merken onderzoekers vogels met een metalen ring om hun poot. Die ring heeft een uniek nummer en adres en is zo een beetje het paspoort van de vogel. Die ring is groot genoeg om met een sterke kijker van op afstand te kunnen lezen. En wordt een ooievaar dood of gekwetst gevonden kunnen we dankzij de ring achterhalen waar hij of zij vandaan kwam.

Om ooievaars dag in dag uit te volgen gebruiken we zenders. Het satelliet-zendertje weegt slechts 35g en wordt als een rugzakje aangebracht op de vogel. Omdat de ooievaar het zendertje onder zijn veren verstopt, blijft enkel de antenne duidelijk zichtbaar. De zender wordt opgeladen met behulp van een zonnecel en kan ons meerdere jaren gegevens doorzenden. Elke 57 seconden geeft de zender een gecodeerd signaal dat opgevangen wordt door een satelliet. Deze satelliet stuurt de gegevens door naar het grondstation in Toulouse, Frankrijk. Hier worden de gegevens verwerkt en doorgestuurd naar ons. Zo ontvangen we een plaatsbepaling, de dag, het uur en de temperatuur. De locatiegegevens plaatsen we op de website van het project.

Tussen begin juli en half augustus

hebben we ooievaars van Dierenpark Planckendael en Natuurcentrum 'Het Zwin' geringd en uitgerust met een satellietzender. In totaal hebben we in de periode 1999-2002, 23 ooievaars bezenderd. Hiervan waren er 4 geboren in Natuurcentrum 'Het Zwin' te Knokke-Heist en 19 in Dierenpark Planckendael te Mechelen. 'Het Zwin' nam pas vanaf 2001 deel aan het project 'Ooievaars zonder Grenzen', vandaar het lagere aantal bezenderde vogels. 20 van de ooievaars waren jonge vogels.

Alle vogels kregen een naam mee zodat iedereen de verplaatsingen van deze vogels gemakkelijk kan opvolgen op de website van het project <http://www.ooievaars.vlaanderen.be>.

In 1999 kregen Donna, Jo, Kim, Kiki, Iris, Jamie, Jerom, Louka en Janne een zender mee, in 2000 kwamen Sasha, Pumba, Rene, Dominique, Timba en Olive er bij. In 2001 volgden Bo, Kriki, Eos, Klepper, Ginger en Noa en in 2002 Cathleen en Lena.

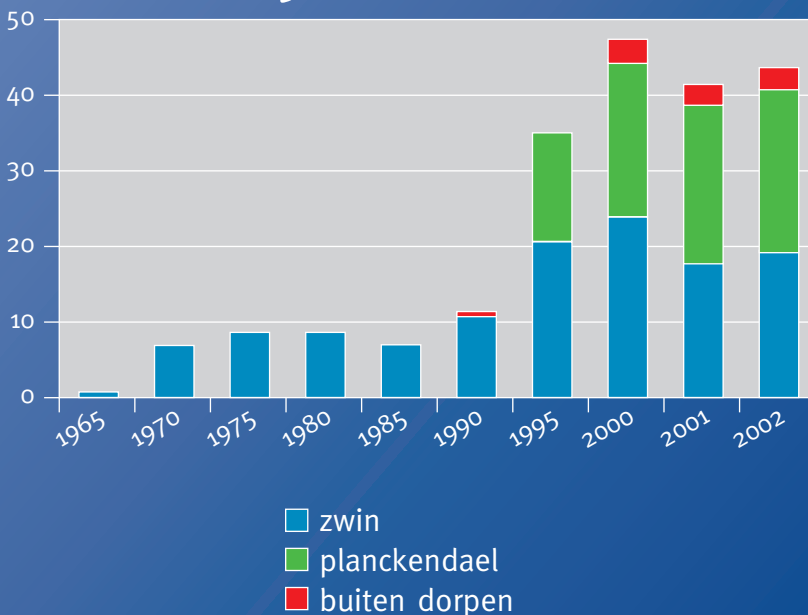
Broedende ooievaars in België

In Vlaanderen

De ooievaar is als broedvogel gereïntroduceerd in 2 ooievaarsdorpen : het Natuurcentrum 'Het Zwin' te Knokke-Heist aan de Vlaamse kust en het Dierenpark Planckendael te Mechelen. Het ooievaarsproject in het Zwin werd opgestart in 1957 maar het eerste succesvol broedgeval dateert uit 1965. Tot in het begin van de jaren negentig, verbleven er 8 tot 9 broedparen. In Planckendael werden ooievaars

vrijgelaten in de periode 1990-1993. In dezelfde periode verdubbelde het aantal broedparen in het Natuurcentrum het Zwin zodat de populatie in beide stations tezamen tot 35 broedparen uitgroeide. In 2000 broedden er 47 paar in Vlaanderen maar slechts 3 paren broedden buiten de bekende ooievaarsdorpen. In 2001 en 2002 waren er slechts 2 paren buiten de ooievaarsdorpen.

Evolutie broedparen ooievaar in vlaanderen

In België

In 2002 waren er in België 50 paren, waarvan 7 in Wallonië (6 in ooievaarsdorpen) en 43 in Vlaanderen (41 in ooievaarsdorpen).

Het broedsucces in Vlaanderen is erg laag met een gemiddelde van 0,7 jong per broedpaar in 1998 (47 paar) en 0,68 jong per broedpaar in 2001 (41 paar). 2002 was een productief jaar met gemiddeld 1,4 jong per nest (43 paar). Er zijn grote verschillen tussen de ooievaarsdorpen: Planckendael ooievaars slagen erin om meer jongen groot te brengen. De factoren die hiervoor verantwoordelijk zijn, zijn nog onderwerp voor verder onderzoek.

In combinatie met de hoge sterfte van jonge vogels is er zonder immigratie uit de buurlanden mogelijk onvoldoende aangroei om een leefbare populatie in stand te houden. Willen we een stijgende trend in het

aantal broedparen en jongen behouden in Vlaanderen, dan moeten er meer nestgelegenheden komen. Immigratie van ooievaars uit de buurlanden en jonge terugkerende ooievaars zorgen de laatste jaren voor een licht stijgende trend. Op lange termijn is

het voortbestaan van de ooievaar in Vlaanderen enkel gegarandeerd wanneer een belangrijk deel van de populatie ook buiten de ooievaarsdorpen broedt. Het plaatsen van een 40-tal nestplatforms door Natuurpunt en de Vlaamse Gemeenschap, afdeling Natuur in potentiële broedgebieden kan de soort helpen om meer valleigebieden te koloniseren.

Gevaren: de top 5 ...

Vlaanderen vormt met Nederland de noordwestelijke grens van het verspreidingsgebied. De lokale populatie ooievaars is daarom erg kwetsbaar, want er komen relatief weinig inwijkelingen uit zuidelijke en oostelijke broedgebieden tot hier. Uitputting, ziekte en elektrocutie zijn de belangrijkste doodsoorzaken bij ooievaars. 50 tot 70 procent van alle jonge ooievaars haalt de eerste lente niet.

Elektriciteitsmasten zijn hoge punten in het landschap en oefenen een sterke aantrekkingskracht uit als slaappleats. Jonge vogels zijn onervaren en worden gemakkelijk geëlektrocuteerd bij het aan- of afvliegen van de masten. Elektriciteitskabels aan drinkplaatsen, vuilnisstortplaatsen en andere rustplaatsen eisen veel slachtoffers. De sterfte van ooievaars door het aanvliegen van draden en elektrocutie wordt op 30 procent geschat.

Biotoopverlies: vochtige graslanden in valleigebieden zijn van levensbelang voor de ooievaar. Dit is een type leefgebied dat voor de huidige landbouw economisch niet interessant is. Het pompen van grondwater en het droogleggen van gebieden voor wegen- en woningbouw heeft de algemene grondwaterstand sterk doen dalen.

Voedselgebrek: de variatie aan insecten en andere potentiële prooidieren is sterk verminderd in het voedselgebied en in rustgebieden langs de trekroute. 'Pest'soorten, zoals bepaalde insecten en muizen, zijn een geliefkoosde prooi voor de ooievaar. Deze soorten worden echter massaal bestreden met pesticiden. Droogte vormt een bedreiging in de overwinteringgebieden.

Uitputting: biotoopverlies, voedselgebrek en verstoring putten de jonge ooievaars uit. Vogels met een zwakke conditie zijn kwetsbaar.

Vuilnisstortplaatsen zijn voor veel broedende en trekkende ooievaars een belangrijk voedselgebied maar zijn geen interessante vervanging van natuurlijke biotopen.

..en de oplossingen waar we aan werken!

Elektriciteitsleidingen langs de trekroute en in de broedgebieden zoveel mogelijk ondergronds aanbrengen of minstens heel goed zichtbaar maken. Elektriciteitsmasten kunnen op een meer vogelvriendelijke manier geconstrueerd worden.

De valleigebieden met de typische graslanden en hooilanden bewaren of herstellen zodat ze kunnen dienen als optimaal broedgebied en een veilige stopplaats voor doortrekkende ooievaars.

Voor de bescherming van de ooievaar als soort is het belangrijk dat de verscheidenheid aan populaties bewaard blijft. Die verscheidenheid kenmerkt zich door een zo groot mogelijk aantal landen waar de soort tot broeden komt. Die populaties vertonen immers een verschillend gedrag in bijvoorbeeld biotoopkeuze en trekrichting. Variatie in gedrag is voor de ooievaar immers de enige zekerheid dat de soort kan reageren op rampsituaties, zoals droogte.

De realisatie van een netwerk van interessante rustgebieden met maximale tussenafstanden van 200 km.

Ooievaars hebben in hun overwinteringsgebied, slaap- en rustgebieden nodig. Hiervoor zijn ten minste enkele kleine (of nog liever grote) waterrijke gebieden nodig, vooral in het zuiden van Mauritanië.

De bestrijding van 'pest'soorten (voorbeeld: treksprinkhanen) moet met middelen gebeuren die de vogels niet in gevaar brengen.

Kalender – deel 1

Ooievaars hebben een drukke agenda. Sommige trekken in de herfst naar hun overwinteringsgebied in West-Afrika en leggen zo elk najaar en voorjaar 5000km af. Andere ooievaars hebben zich aangepast aan een bestaan als standvogel en brengen de winter in België door.

FEBRUARI - MAART

De volwassen ooievaars verlaten hun Afrikaanse en Zuid-Europese winterkwartieren en beginnen aan de lange trek naar het noorden. Vanuit Afrika duurt de tocht naar Vlaanderen een 5-tal weken. Meestal komt het mannetje als eerste aan. Hij begint meteen het nest te herstellen en sleurt daarvoor grote takken en twijgen aan. Later werken beide partners het nest af met graszoden en mos.

APRIL - MEI

Erg vroege paartjes leggen reeds eieren einde maart. In april zijn meer en meer paartjes aan de leg. Vanaf het tweede ei beginnen ooievaars te broeden. Mannetje en vrouwtje lossen elkaar daarbij af. Na een broedduur van een 33-tal dagen komen de jongen uit. In het begin zijn ze enkel met wit dons bedekt. Na een maand hebben ze al heel wat veren en staan ze af en toe al recht op de wankelende poten.

Ouders en (gemiddeld 3) jongen samen hebben dagelijks tot 3 kilogram voedsel nodig. Binnen een straal van 3 kilometer rond het nest zoeken ze in vochtige

weilanden naar regenwormen, grote insecten, muizen, mollen, kikkers en visjes. In deze periode komen ook zwervende onvolwassen ooievaars terug uit hun winterverblijven.

JUNI - JULI

Half juni zijn de meeste jongen groot genoeg om gered te worden. De ring met een uniek nummer van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen is het paspoort van de ooievaar.

Beide ouders halen nu samen voedsel. De jongen wegen al meer dan 3 kg en zitten bijna volledig in de veren. Nu moeten ze hun vet omzetten in spieren. Ze staan vaak recht en maken met hun slappe vleugels vliegbewegingen. De dagelijkse oefeningen versterken de vliegspieren. De jongen zijn hongerig en erg opdringerig. Met al dat gedrum wordt het nest ook overvol. Daarom slapen de ouders niet meer bij de jongen op het nest, maar op een uitkijk vlakbij.

Half juli maken de jongen hun eerste vlucht.

Kalender – deel 2

AUGUSTUS – SEPTEMBER

De jongen leren snel hoe te vliegen. Ze zijn nu bijna 3 maand oud en klaar voor de grote trek. De meeste keren telkens zonder problemen terug naar het nest. Andere zijn minder fortuinlijk en komen tijdens hun eerste vluchten in het water terecht of vliegen jammer genoeg tegen elektriciteitsdraden.

Augustus is de maand van de grote trek. De jonge ooievaars in Vlaanderen krijgen dan vaak het gezelschap van tientallen jonge Nederlandse ooievaars. Op mooie nazomerse dagen verzamelen ze zich in grote groepen. Samen zweven ze tot op grote hoogte, om plots in zuidwestelijke richting te verdwijnen.

De Vlaamse, Duitse en Nederlandse ooievaars ontmoeten op hun route door Frankrijk en Spanje vele soortgenoten en samen steken ze de Straat van Gibraltar naar Marokko over. Dan moeten ze zo snel mogelijk de Sahara in Mauritanië en Mali oversteken. In de woestijn hebben ze immers niet veel kansen om te eten of te drinken. Een tweetal weken na de oversteek van de Middellandse Zee komen ze aan in West Afrika en kunnen ze uitrusten van de lange reis.

OKTOBER - JANUARI

Sommige volwassen ooievaars van de kolonie in Planckendael en het Zwin

gaan niet op trektocht. Ze gaan slechts zelden uit het park en hangen nog rond in de buurt van de nesten.

► *Ooievaars foeragerend op rijstvelden ten oosten van Cota Doñana, Zuid-Spanje*

Zowat de helft van de trekkende Vlaamse ooievaars besluit in Spanje te overwinteren, de andere helft bereikt na een reis van 4 tot 6 weken het westen van Afrika. In Afrika verblijven de ooievaars in de Sahel zone die zich uitstrekt over Senegal, het zuiden van Mali, het noorden van Burkina Faso, Niger en Noord-Kameroen. Daar voeden ze zich met grote insecten, in hoofdzaak sprinkhanen. Tijdens erg droge winters met weinig plantengroei en insecten komen veel ooievaars in de problemen door voedselgebrek. In het zuiden van Spanje bevinden zich duizenden ooievaars in de delta van de rivier Guadalquivir, waar ze zich voeden met krabben en grote insecten.

Trekpatroon

Verschillende van de bezenderde ooievaars verlieten hun geboortegebied in groep. De eerste vertrokken op 8 augustus de laatste op 10 september (18 gegevens).

De route naar overwinteringgebieden in het westen van Afrika is meer dan 4600 km lang. We stelden grote individuele verschillen in treksnelheid vast. De Pyreneeën (1), die ongeveer op 1000 km van Vlaanderen liggen,

bezaaid is met vuilnisstortplaatsen waar honderden tot duizenden ooievaars samentroepen, 12 tot 36 dagen na hun vertrek (11 gegevens). Gibraltar ligt op 2100 km van Vlaanderen, de bezenderde vogels maakten de oversteek na 16 tot 41 dagen na hun vertrek (4 gegevens). De afstand naar het overwinteringsgebied in Afrika is minstens 4600 km, 4 vogels bereikten dit gebied na 26 en 51 dagen na hun vertrek. De traagste

werden 5 tot 20 dagen na het vertrek bereikt (15 gegevens).

De omgeving van Cadiz (2) is de volgende stap op 2000 km van het startpunt en is de springplank naar Afrika. De bezenderde ooievaars bereikten de regio van Cadiz die

ooievaar deed dus tweemaal zo lang over de route als de snelste ooievaar.

(foto) Op de weg naar het zuiden sluiten steeds meer vogels zich bij elkaar aan. Ter hoogte van Tarifa vormen zich zo groepen van vele honderden ooievaars.

Dwars door Frankrijk en Spanje

België :
het Zwin (1) en Planckendael (2)

Frankrijk :
Riviervallei van de Somme (3)
Monding van de Gironde (4)
Vallei van de Adour (5)

Spanje :
Vallei van de Ebro (6)
Stortplaatsen in de
omgeving van Madrid (7)
Omgeving van Cadiz (8)
Algeciras en Gibraltar (9)

Een 4-tal regio's zijn voor alle Vlaamse ooievaars zeer belangrijke rust- en voedselgebieden. Het gaat om de riviervallei van de Adour tussen de steden Bayonne en Dax in de Landes in het zuidwesten van Frankrijk, waar de vogels voedsel zoeken in de hooilanden en weiden langs de rivier.

De westelijke Ebro vallei in Rioja en Navarra, rond de stad Tudela is niet alleen een belangrijk broedgebied maar heeft een grote aantrekkingskracht op overtrekkende ooievaars.

De vuilnisstortplaatsen en het valleigebied van de rivier Manzaranes ten oosten van Madrid worden door alle Vlaamse ooievaars bezocht tijdens de trek of dient als overzomeringsgebied.

De ganse zuidelijke punt van Spanje in de driehoek Los Hermanas-Cadiz-Algeciras is een kruispunt voor doortrekkende ooievaars en een belangrijk overwinteringsgebied. Rijstvelden, vuilnisstorten en lagunes zijn er belangrijke voedsel- en rustgebieden voor de ooievaar.

Anekdoten

Oost – west, thuis best?

Ooievaars zijn trouw aan hun nestplaats. Ook jonge ooievaars proberen zo dicht mogelijk bij hun geboorteplaats een stek te vinden. Toch zijn vrouwtjes iets minder honkvast dan mannetjes, uit ringgegevens in Duitsland blijkt dat mannetjes zich gemiddeld op 30 km van hun geboorteplaats vestigen en vrouwtjes gemiddeld op 60 km. Ook de Planckendael ooievaars met zender volgen dit patroon. Het vrouwtje Rene

vestigde zich in het dorpje Tiefenort in Thüringen, Duitsland en Donna in de ‘Marais des Verniers’ aan de monding van de Seine in het noorden van Frankrijk. Mannetje Pumba kwam terug naar zijn geboorteplaats.

Sommige ooievaars maken het echt bont, zo veranderde een Duits vrouwtje ooievaar 8 keer van nestplaats in 12 jaar!

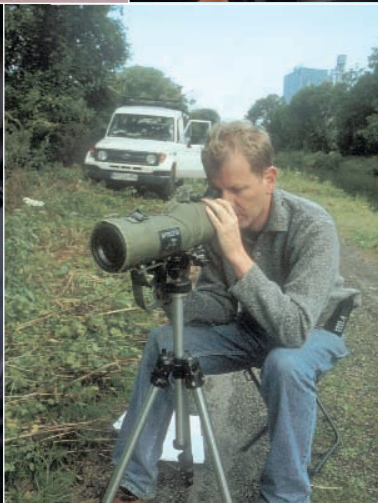
De eerste vlucht

Een ooievaar is een ware evenwichtskunstenaar. Zoals veel soorten steltlopers staat een ooievaar graag op één poot. Dit heeft onder andere te maken met hun temperatuurregeling. Als het koud is dreigen ze te veel warmte te verliezen via de dunne poten. Het rusten op één poot is een comfortabele rusthouding.

Net als op één poot staan is vliegen een kunst. Ooievaars zijn relatief zware vogels met grote, brede vleugels. Actief vliegen zoals een zwaluw of eend, met voortdurend op- en neerwaartse bewegingen van de vleugels, is voor zo’n vogels een energieverblindende verplaatsing. Daarom proberen ze zich over langere afstanden zoveel mogelijk zwevend en bijna zonder vleugelslag te verplaatsen. Hiertoe zoeken ze tijdens het vliegen naar opwaartse stromingen

in de lucht.

Bij de eerste vlucht is het maar goed dat ooievaars hoog broeden. Dit geeft het onfortuinlijk jong de gelegenheid om zijn hals-over-kop duikvlucht te corrigeren. Niet altijd loopt die kamikazevlucht goed af. Je kan maar beter niet belanden tussen de brandnetels, terrasstoelen of erger nog in de wasbeerkooi. Zo verliep de eerste vlucht van Donna in Dierenpark Planckendael ook niet zonder ‘veerscheuren’. Ongelukkig kwam deze ooievaar terecht in het kanaal Leuven-Mechelen, voorbijgangers konden Donna redden en naar Planckendael terugbrengen. Toen ze opgedroogd was werd ze vrijgelaten en sindsdien bleef Donna op het rechte pad en vliegt elk jaar naar Spanje en terug naar haar broedgebied in de Marais des Verniers in het noorden van Frankrijk.

Partners

Natuurpunt

Natuurpunt is de fusievereniging van Natuurreservaten vzw en De Wielewaal vzw, die zich inzet voor het behoud van de natuur in Vlaanderen en de rest van de wereld. Met 48000 aangesloten gezinnen, 130 lokale afdelingen en duizenden actieve vrijwilligers tracht Natuurpunt iedereen in deze drukke wereld te laten genieten van onze groene ademruimte.

Voor meer informatie contacteer Natuurpunt, Kardinaal Mercierplein 1, 2800 Mechelen, tel: 015/29.72.20, fax: 015/42.49.21, info@natuurpunt.be, <http://www.natuurpunt.be>

Dierenpark Planckendael

Samen met de Zoo van Antwerpen, het Flanders Congress and Concert Centre en het natuurreservaat De Zegge, vormt Dierenpark Planckendael de Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen vzw. Het dierenpark is 42 ha groot en vormt de thuis voor een 1500-tal dieren. De hoofddoelstelling van de organisatie is een bijdrage leveren aan natuurbehoud.

Voor meer informatie contacteer Dierenpark Planckendael, Leuvensesteenweg 582, 2812 Muizen-Mechelen, tel: 015/41.49.21, fax: 015/42.29.35, info@planckendael.be, <http://www.planckendael.be>

Natuurcentrum 'Het Zwin'

Het Zwin is het belangrijkste slikke- en schorre-gebied in België. Bij spring- en stormvloed wordt een groot gedeelte van het reservaat door de zee overspoeld. Aan die rechtstreekse zeewaterinvloed dankt het gebied trouwens zijn grote natuurwaarde.

Voor meer informatie contacteer Natuurcentrum 'Het Zwin', Gr. L. Lippens-dreef 8, 8300 Knokke-Heist, tel: 050/60.70.86, fax: 050/62.20.00, infozwin@zwin.be, <http://www.zwin.be>

AMINAL

AMINAL staat voor Administratie Milieu, Natuur, Land en Waterbeheer. Deze administratie maakt deel uit van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap.

De afdeling Natuur zorgt onder meer voor het beheer van de staatsnatuurreservaten en financiële ondersteuning bij de aankopen en het beheer van natuurterreinen door de erkende terreinbeherende natuurverenigingen.

Voor meer informatie contacteer Aminoal : Afdeling Natuur, Graaf de Ferraris-gebouw, Koning Albert II laan 20-bus 8, 1000 Brussel, tel: 02/553.76.83, fax: 02/553.76.85, natuur@lin.vlaanderen.be, <http://www.mina.vlaanderen.be>

gepresenteerd door de Vlaamse Gemeenschap,
Natuurcentrum Het Zwin, Dierenpark Planckendael, Natuurpunt

www.ooievaars.vlaanderen.be